

**Csongrád társadalma a tárgyokban:**  
**Harmai Rozália csongrádi földművesné leltára**  
*(Forrásközlés és forráselemzés)*

SZÜCS JUDIT  
*(Csongrád, Tari László Múzeum)*

Egy-egy inventárium az adott kor embere tárgyi világát, ingóságait és ingatlanát, tehát vagyoni helyzetét mutatja be. Ha az adott időszakból nagyobb mennyiségben maradtak fenn hagyatéki leltárak, akkor a foglalkozási ágak, társadalmi rétegek, esetleg az egész helység társadalmát képviselik vagyoni és tárgyi háttérével be lehet mutatni.<sup>1</sup> Csongrádról, erről a mezővárosi és nagyközségi lét határán mozgó településről egy adott közigazgatási helyzetben, 1854–1860 között többszáz inventárium maradt fenn napjainkig.<sup>2</sup> Az adott időszak, 5-6 év 300-350 leltára az alföldi, közép-tiszai helység földműves-gazdálkodó, iparos és napszámos társadalma állapotvizsgálatát teszi lehetővé.

Az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások Közalapítvány terhére 1997 őszén 1 évre elfogadott kutatási témám Csongrád társadalma a tárgyokban címet viseli. (Nyilvántartási száma: A1365.) Korábban, 1993–1996 között A társadalmi rétegződés kifejeződése a textiliákban és a gyermeknevelésben Csongrád mezőváros példáján címen OTKA kutatási témaként kezdtem foglalkozni a hagyatéki leltárakkal. (Az OTKA-kutatás nyilvántartási száma T7030 volt.) A leltárak feltárása és számítógépes feldolgozása folyik. A feltárás Labádi Lajos igazgató és Bige Csaba levéltárkezelő, a számítógépes feldolgozás és adatfelvitel Szücs Imre programozó közreműködésével folyik. (Az adatfelvitelt Szigethy Zsolt kezdte meg.) A számítógépes feldolgozás munkájában konzultációs kapcsolatban állunk Benda Gyulával és Granasztói Péterrel.

Eddig az iparos leltárak egy-egy foglalkozási ághoz kötött csoportjának, illetve egy-egy leltárnak az elemzése történt meg, illetve a viselet és társadalom összefüggésének vizsgálatát férfi és női leltárak alapján kezdtem meg.<sup>3</sup>

Jelen írásomban egyetlen leltárt, egy 64 évesen özvegyen elhunyt asszony, Bartók Márton neje, Harmai Rozália leltárát mutatom be.<sup>4</sup>

Választásomat az alábbiakban indoklom. A földműves vagy gazdálkodó (korábban telkes jobbágy) egy mezőváros meghatározó rétege, tárgyi világa, vagyoni helyzete a kor mezőgazdasági kultúrájának, az adott réteget képviselő családok életmódjának jelölője.<sup>5</sup> Földműves özvegyasszony tulajdonos választásával a múlt század középi, a férj nélkül maradt asszony, családfő anyagi-társadalmi helyzetét is bemutatathatom.

<sup>1</sup> Hofer T. 1983. 39–64., Tóth Z. 1982. 177-231., 1989., Juhász A. 1991. 293–299. Kocsis Gy. 1988. A teljesség igénye nélkül.

<sup>2</sup> Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Levéltár Csongrádi Cs. Kir. Vegyes Szolgabíróság Iratai 1855–1860. Polgári Peres Iratok.

<sup>3</sup> Szücs J. 1995. 56–61., 1996. 459–462.

<sup>4</sup> Korábban 2 iparos leltár forrásközlését és elemzését végeztem el. Szücs J. é. n., 1997<sup>1</sup>.

<sup>5</sup> A földműves leltárhoz: Benda Gy. 1989. 241–249., 1997. 217–250.

Vagyoni helyzetre, tárgyegyüttes nagyságra nem a legmódosabb, nem a legtöbb tárggyal bíró leltárt választottam ki. Ezt meghagyom a már jelzett gépi feldolgozásra. Ez teszi majd lehetővé a különböző és azonos foglalkozási ágak és különböző nagyságú és jellegű tárgyegyütteseket tartalmazó leltárak gyors elemzését.

Miért választottam Harmai Rozália, Bartók Márton neje leltárát? Ennek indoklásaként vegyük sorra az 1855-ből származó, nem választott női leltárakat. Palásti Ágnes földművelőné (a leltár és a Haláleset Fölvétele irat iktatószáma, továbbiakban isz. 1426/1855.) 36 évet élt, 61 forint 40 krajcár (továbbiakban f, kr) értékű ingó vagyon, ruhanemű, ágynemű és 1 láda maradt utána. Gyermeke nem volt. A férj vagyoni állapota a feleség leltárából nem derül(het) ki. Így nem tudjuk, hogy a Haláleset Fölvétele elnevezésű dokumentumban szereplő „földművelőné” foglalkozásnév valós, vagy vágyott társadalmi helyzetet jelöl-e. (A női leltárak vizsgálata azt mutatja, hogy a földművelőné elnevezés esetenként vágyott társadalmi helyzetet jelöl. Utalhat az elhalt és annak családtagja(i) vágyott társadalmi helyzetére.) Gyovai Julis, Surányi János neje, gazdálkodóné (isz. 1280/1855.) 40 évesen hunyt el, 7 gyermeke közül 6 kiskorú volt. A leltárba 400 forintra becsült, fél hold szőlőt jelentő ingatlan vagyont vettek fel. Ingó vagyon nem szerepel a leltárban.

Szilaj Apolló, Szabados Imre neje (isz. 1421/1855.), 55 éves földművesnő gyermektelenül halt el. 717 f 35 kr vagyont hagyott hátra, melyből 700 f értékű ingatlan a férjével közösen szerzett szőlő. (Ingó vagyona tételei Palásti Ágneshez hasonlóan ruha, fehérnemű, bútor.)

Szöke Ilona, Fekete Ferenc felesége, földművesnő (isz. 678/1855.) 73 évet élt. Ekkor 6 felnőttkorú gyermeke szerepel örökösként (egy közülük ekkor már meghalt). 900 váltóforint készpénze és 75 f 55 kr értékű ingó vagyona egyik örököse, legfiatalabb fia, János „kezén volt”.

A fenti 4 leltárból háromban csongrádi viszonylatban jelentős mennyiségű, értékes ruhadarabok szerepelnek. Ezek elemzésével korábban foglalkoztam.<sup>6</sup>

Az előbbieken felsorolt asszonyok leltárai nem vagy részben fedik a foglalkozásnévben megadott anyagi-társadalmi helyzetet. Nem, ha nincs ingatlan vagyon, részben, ha szőlővel jelzett ingatlan szerepel. Az adat azt látszik igazolni, hogy a nők ingatlan örökségeként Csongrádon a múlt század közepén a szőlőbeli föld már jelen van. Ezt tisztán a nem özvegyasszonyként elhunyt feleségek leltára mutatja meg. (Hiszen az özvegyen elhunyt földművesné a férje vagyónának tulajdonosaként szerepelhet a leltárban.) Ugyanakkor az 1855-ből fennmaradt 6 női leltárból 2 özvegyen elhunyt asszony, Harmai Rozália, Bartók Márton neje és Góg Anna, Szabó Jánosné inventáriumai az ingó és ingatlan vagyon milyenségében és értékében egyértelműen bizonyítják, hogy nevezettek földműves, gazdálkodó családfők özvegyei voltak.

Kérdés, miért nem választottam a 32 506 f 15 kr értékben a nagyobb ingatlan vagyont hátrahagyó Góg Anna (isz. 363/1855.) leltárát. A Haláleset Fölvétele dokumentum szerint a jelentős örökség nevezett két felnőttkorú fia kezén van. Tehát az anya életében az ő tulajdonán a két fiú örökös együtt gazdálkodott. Ez az adat a nagycsaládi (esetünkben a legkisebb nagycsaládi) szervezeti formában élést, gazdálkodást bizonyítja. Ezt a leltárt más hasonló családok leltáraival együtt tervezem elemezni. Megjegyzem, hogy 1855-ből a 6 földművesné leltár mellett 2 iparos, 4

---

<sup>6</sup> Szűcs J. 1995. 56-61.

napszamos és 3 egyéb (1 katonáné, 2 foglalkozással nem jelölt) feleség leltára őrződött meg. Ezen foglalkozási csoportok egyben jelzik a hagyatéki leltárakban tetten érhető társadalmi rétegeket is.

Az előbbieken alapján tehát Harmai Rozália, Bartók Mártonné özvegyen elhunyt, 9520 forint értékű ingó és ingatlan vagyont hagyó asszony leltárát választottam elemzésre. Ezzel hangsúlyozni kívánom az előbbieken már megfogalmazottakat, hogy az özvegyen elhunyt nő leltára egyszerre jelzi (ha hiányai miatt nem is teljes részletességgel tükrözi) férje, családjá, egyúttal saját anyagi-társadalmi helyzetét.

A leltárak és a hozzájuk kapcsolódó Haláleset Fölvétele dokumentumok értelmezésénél két fontos tényezőt kell figyelembe venni. Egyik, hogy a nevezett források a családok anyagi helyzetében, tárgyi ellátottságában és a család összetételében zajló változások közben egy pillanatnyi állapotot tükröznek. Az állapot pillanatnyi voltát és változását a későbbiekben bemutatott árverési jegyzőkönyvek dokumentálják majd számunkra. A másik figyelembe veendő tényező, hogy a leltárak (több, különböző okból) hiányosak. (Ezt az utóbbi tényezőt a kérdés kutatói közhelyszerű tényként kezelik.) E két tényezőt a jelen írásban tárgyalt leltárnál, családnál is számításba kell venni. Harmai Rozália leltárának hiányai részben egyeznek az ország más tájain felvett jegyzékekével, illetve az 1854–1860-ban felvett többi csongrádi leltáréval.

Mely jelentősebb tételeket vagy tételrészleteket nem tartalmazták a vizsgált inventáriumok?

Az ingatlan vagyomból nem adták meg a föld nagyságát holdban. (Erről később lesz szó.) A becős nem részletezte a földhöz tartozó tanya épületeit. (Néhány leltárban ezt részletezték, de az előbbi adattal szemben ez nem átszámítható.) A gazdasághoz tartozó, a tanyán használt és tárolt (az örökösök által be nem mondott) berendezések kimaradhattak a leltárból. Esetünkben az ingatlan vagyon tételei közül a gazdálkodás, földművelés és állattartás szerszámait az 1., 2., 3. és 4. táblázatba gyűjtöttem ki. Feltűnő, hogy a földművelés eszközei közül csak az eke került leltárba. A borona, a fogas, kisebb eszközök közül az ásó, csatló lánc, vontató lánc, szénahúzó horog, szénavágó hiányzik. A kocsikötő kötélből egyet vettek fel. Kettővel lehet a kocsit átkötni. (A vetőgép csak később terjedt el.) A Haláleset Fölvétele dokumentumból tudjuk (lásd 16. pont!), hogy a „*Ház, tanya föld, veteményes föld és egyéb ingóságok, legöregebb örökös if. Bartók Márton kezén vannak.*” Tehát az 1855-ig az anya tulajdonában lévő földet az apa halála után a legidősebb, és az adott évig egyetlen nagykorú fia művelte. A földművelés eszközei két okból sem kerülhettek a leltárba. Egyik, hogy a szántóföldhöz tartozó épületben, a tanyán tárolhatták, miközben a leltár a városi háznál készült. A másik ok, hogy a fiú a folyamatos használattal saját tulajdonosként kezelhette. Az állatok közül a juh és a baromfi a leltárakból általában és ebből a leltárból is hiányzik. Az előbbi tartására a juhnyíró olló (Lásd a 2. táblázatot!) utal.

A leltárba nem került termény. Külön, 1855. október 13-án a „néhai Bartók Mártonné hagyatékához tartozó nyers termés elárverezése” tárgyában készült 1855. október 13-án felvett árverési jegyzőkönyv szerint 3 köből búzát (25 f 30 kr), 6 köből 1 véka árpát (20 f 20 kr), 4 és fél véka kölest (2 f 53 kr), 57 véka kukoricát (21 f 52 kr) és 250 darab tököt (5 f 3 kr) adtak el 75 f 38 kr értékben. Ebből az örökösök nem vásároltak.

Tehát a leltárból hiányzó termés (annak legalábbis egy része) az iratok csomójában külön árverési jegyzőkönyvben található. A később részletezett adósság fejében, az örökség rendezése céljából ezt is el kellett adni.

A jegyzék tételei utalnak a szántóföldi gabonatermesztésre (búza, árpa), a másodvetésre (köles), a kukoricaköztesként termelt tökre. A termények jegyzékbeli arányaiból nem lehet következtetni a termesztés arányaira, de jelzik a 19. század közepi gazdálkodás módját.

A háztartás számbavételénél nem vették fel az étkezés nyersanyagait (Kivéve a nagy értékű szalonnát. Lásd a 10. táblázatot!), félkész és készételeket. A csongrádi leltározási szokások szerint a kisebb ingatlan vagyont megörökítő, vagy ingatlant nem tartalmazó inventáriumokba vették fel az elhunyt után maradt ruhadarabokat. A berendezések közül a pitvarban használt asztal és kisszékek, a háztartás eszközei közül fa-, cserépmozsár, köpülő, piszkafa, szénvonó, szalma terménytartó, bárd, *szalonnakuka* hiányzik. A piszkafa, szénvonó és a *szalonnakuka* kis értéke miatt lényegtelennek tűnhetett. A fonás eszközei és a *kóc* leltárbavételéből következtethetünk vég vásznak létre. Ezek is hiányoznak. (A hiányok ellenőrzéséhez szolgálhat a mellékletként szereplő teljes leltár és az ingó tételek egyéb ingóságokban szereplő 108 tételét rendszerező 1–10. táblázat.)

A gazdaság, a földműves lét alapját a megművelhető és legeltetésre használható föld (nagysága és minősége) és a rajta lévő tanya jelentették. Bartók Márton özvegye, Harmai Rozália tulajdonában – a leltárban szó szerinti megfogalmazásban – „*6/8 telek tanya föld rajta lévő épületekkel*” volt. Ennek értékét 7500 forintra becsülték. Az idézett ingatlan vagyoni tételt más leltárak hasonló tételéhez viszonyítva tudjuk értelmezni.

iktatószám	név	a föld nagysága	becsült értéke
126/1855.	Harmai Rozália	6/8 telek tanya föld rajta lévő épületekkel	7500 f.
284/1855.	Balog Mátyás	1 telek, vagyis 58 hold föld épületekkel	8000 f.
285/1855.	Futó Kovács Mátyás	2 telek, azaz 116 hold föld épületekkel	20 000 f.
1369/1855.	Forgó István	fél telek tanyásföld	1 448 f.

A fenti 3 leltárból az ingatlan nevezett tételének becsült értéke a föld és a rajta lévő épületek nagysága mellett más (nem a jegyzék adataiból következtethető) tényezőktől, a föld minőségétől, a szántó és a legelő arányától, a rajta lévő épületek nagyságától, minőségétől is függhetett. (Nem beszélve a becseríték megállapításának számunkra ismeretlen egyéb tényezőitől, körülményeitől. Gondolok itt arra, hogy kinek mi volt az érdeke a föld becseríték megállapításakor, és ezt az érdekét hogyan tudta érvényesíteni.)

Kérdés, hogy a 19. században már használt kishold, nagyhold<sup>7</sup> mértékegység, a föld minősége és a telek nagysága hogyan függött össze? Harmai Rozália 6/8 telek

<sup>7</sup> MNL 2. 567-568. A hold szócikk szerint a kishold (1200 négyszögöl) és a nagyhold (1600 négyszögöl) a 19. század második felében terjedt el.

birtoka holdban átszámítva mekkora lehetett? A táblázatbeli adatok alapján mechanikusan – a föld minőségétől függetlenül – a telket 43,5 holdban lehet átszámítani. (A telek holdba történő átszámítását, mai, közelmúltbeli fogalmaink szerinti értelmezését továbbra is nyitott kérdésként kezelem. A helyi levéltárban a korra vonatkozó telekjegyzőkönyvet, adójegyzéket nem találtam. Ezen források nyújthatnának segítséget a telek holdba történő átszámításához.)

De más birtokok adataival összevetve becsült értéke alapján is a Bartók-Harmai család 6/8 telkét épületekkel jelentős vagyonnak tarthatjuk. A közép-tiszai tájon használt 20. század eleji fogalmak szerint középparaszti birtoknak számít(ott).

Az Alföld közép-tiszai részén, ahol 2 városban és 2 faluban gyűjtöttem, az 1890-től született földművesek mindkettőt, a kis- és nagyholdat is ismerték, használták mértékegységként és egymásba könnyedén átszámolták. (A további, részletesebb, több leltár azonos tételének felhasználásával készülő elemzés, értékelés a számítógépes feldolgozás eredményeként készül majd el.)

Nézzük meg az ingatlan vagyon 2. tételét!

A Bartók családban a 19. században apáról fiúra öröklődött Zsinór utcai ház a település központjában volt, s van ma is. (Lásd a leltár 2. oldalát!) Ez volt az első mérnök által kimért utca a terjeszkedés, új utca alakítása során. Csépainé Atkári Anna (sz. 1924.) szerint a Zsinór utcában az ő gyermekkorában is laktak Bartókok. Sajnos, a házszámot nem írták be a leltárba! Így a háznak a családban 20. században történő tovább öröklődését szóbeli adattal jelenleg nem tudom igazolni.

Nézzük meg 3 földtulajdonos, 2 földművesnő és egy gazdálkodó teljes ingatlan vagyónának és házának értékét!

iktatószám	név	ingatlan vagyon ház(ak)	
		értéke	
126/1855.	Harmai Rozália	9 520 f	2 000 f
285/1855.	Futó Kovács Mátyás	48 430 f 50 kr	16 970 f <sup>8</sup>
363/1855.	Góg Anna	20 864 f	1 890 f

A három leltárban a ház a teljes ingatlan értékének megközelítőleg harmadát, ötödét, illetve tizedét teszi ki.

Az ingatlan vagyonon belül a föld és a ház értékének aránya a foglalkozásokhoz kötött társadalmi rétegek közötti különbségek fontos mutatója lehet. (Például ennek kimutatását teszi lehetővé a számítógépes feldolgozás.) Más oldalról a két adatból, az adatok kapcsolatának változásából családokra, ezekből egy-egy társadalmi rétegre vonatkozó szabályszerűséget több, legalább három egymást követő generáció életében lehetne levonni. A recens gyűjtés 20. századi tapasztalatai azt mutatják, hogy az adatok az ingatlan vagyon és a ház – az ingatlan vagyon legfontosabb, legjelentősebb városi szimbóluma – értéke, értékének viszonya egy generációhoz kötöten esetleges lehet. Kisebb vagyonú gazdának nagyobb háza és nagyobb értékű ingatlanú gazdának kisebb háza lehetett.

A földműves, gazdálkodó leltárakban az ingatlanhoz tanyás földön és (városi) házon kívül veteményes föld és szőlő is tartozhatott. Bartók Márton özvegye, Harmai

<sup>8</sup> Ez 3 különböző értékű ház becsára.

Rozália ingatlan vagyonának harmadik, egyben utolsó tétele az Ibolyás nevű határrészen 20 forint értékű veteményes föld. Az Ibolyásban (barna homokon) megadott veteményes földeket több esetben négyszögölben is megadták. H. R. leltárában a föld nagysága nem szerepel. Ezen tétel elemzését az előző 2 tételhez hasonló módon lehet majd elvégezni. Bár ennek a tételnek értéke alapján az előző kettőhöz képest kisebb a jelentősége.

Az ingó vagyon tételeinek számbavétele és rendszerezése előtt nézzük meg az ingatlan és ingó vagyonnak az özvegy halála utáni sorsát! A hagyatéki leltár a Bartók Márton és Harmai Rozália házasságában a férjnek apjától öröklött, a feleség haláláig együtt maradt vagyonát rögzíti. (Lásd a leltár 2. oldalán az Ingatlan dolgok 3 tételét!) Az özvegy, Harmai Rozália halála utáni adósságait a hagyatéki leltár 5. oldalán 14 tételben olvashatjuk. Az adósság összege 2693 forint 8 krajcár, ez a teljes vagyonnak (11023 forintnak) megközelítőleg a negyedét teszi ki. Az iratokban található egy 1855. október 27-én készült Tárnyalási Jegyzőkönyv, amelyben családtagok, rokonok, iparosok, kereskedők, a kiskorúak képviselője és a pásztorok 16 tételben nyújtják be igényüket a tartozásuk kifizetésére. A legrégebbi tartozás 1849-től származik, a 16 tartozásból 3 még idősebb Bartók Mártoné, a többi az özvegyé. Magánszemélyektől 40-80-140 forintnyi kölcsönöket vettek fel, kereskedőknek, iparosoknak, pásztoroknak 3-11-30 forint, menyének, fiának, tehát közvetlen családtagjának 20 forint tartozásokat jegyeztek föl. (Az utóbbi a temetés költségét is tartalmazza.) A kölcsönök indoklásaként a feljegyzésekben nem szerepel sem betegség, sem rossz termés. Két tényező, egyik oldalról a megélhetést biztosító, működő gazdaság, másik oldalról egyre több adósság ellentmondásosságára a már talán a férj életében megkezdett italozás, mulatozás (társaság, muzsikások fizetése) szolgálhat magyarázatul.

Ezek után természetes, hogy az adósságok rendezése, az örökösök – köztük kiskorú örökösök – kielégítése érdekében a teljes ingó és ingatlan vagyont kihirdetik. Az ingatlanok árverezése feljegyzéséből megtudjuk, hogy 2000 forintra becsült házat 906 forintért Sági György, tehát nem családtag veszi meg. A „*város felé eső fél telek tanya föld a rajta lévő épületekkel*” Bartók József (legközelebbi rokon, földszomszéd vásárolta meg 3345 forintért, a becsült értéknél lényegesen alacsonyabb árért. Az Ibolyás határrészen lévő földet az egyik nagykorú örökös, Bartók Anna 21 forintért, a becsült értéknél 1 forinttal többért vette meg. Végül a még megmaradt 1/4 telek tanya földhöz 1100 forintért a teljes birtokot eddig művelő (Lásd Halálesetek Fölvétele 16. pontot!) nagykorú fiú, Bartók Márton jutott hozzá. Neki 48 évesen, anyja halálakor annyi pénze lehetett, hogy a szülői birtok épület nélküli harmadát tudta megvenni. Kérdés, hogy máshol, esetleg előre kiosztott örökségből vagy korábbi vásárlásból származó földje volt-e. Ezt nem tudva az apához, szüleihez viszonyított anyagi-társadalmi helyzetét megítélni nem tudjuk.

Az ingó tételek 1855. augusztus 19., 21. és 23-i jegyzőkönyve a hagyatéki leltár tételeinek egy részét tartalmazza. (A jegyzőkönyvben a leltárhoz képest új tételeket nem találunk. Esetenként a tétel elnevezése módosult, új jelzőt kapott.) A tételek egy része az inventáriumban szereplő becsült áron (például a két borjú), más része annak felén, harmadán (például kocsi, ló, lószerszám és festett láda) talált gazdára.

Az árverésre került ingó tételek egy részét, nemcsak a legértékesebbeket az örökösök vették meg, illetve nekik az örökség értékébe beszámították. Így a legértékesebbek közül a 3 ló, kocsi, lószerszám a legidősebb fiúé, Bartók Mártoné (a

lovakat ő nevelhette, az ő kezéhez szokhattak), 2 fias tehén Bartók Anna, Zana Istvánnéé, 4 ökör Bartók Teréz, Bakai Jánosnéé, a nagykorú gyermekeké lett.

Az ingó vagyontételei a leltárban 1. Bútordarabokban, 2. Ágyi ruhákban és fehérneműkben, 3., illetve 4. Egyéb ingóságokban, az utóbbin belül külön, Gazdasági eszközök címszó alatt szerepelnek. Az 1. és 2. számmal jelölt tételcsoport (bizonyára a leltárkészítés előírásait követve) a legzártabb, legegységesebb. Az 1. oldal 1-10. tétele 2 szoba, ezen belül az 1-4. rossz jelzővel felsorolt, feltehetően az özvegy használatában volt bútordarab az egyik, kisebb szoba, az 5-10. tételek a másik, nagyobb szoba berendezése lehetett. (A két szoba meglétét a ház értéke is igazolni látszik. 2000 forint értékű ház nagy lakóépület lehetett az adott időszakban.<sup>9</sup>)

Az Egyéb ingóságokon belül a Gazdasági eszközök között vettek fel 10 nagyobb képet (4. oldal 18. tétel), 17 kis képet (4. oldal 19. tétel) és 2 kis tükröt (4. oldal 20. tétel). Ezeket a tárgyakat a leltározás vége felé, utólag a két szobában számolták össze, vették jegyzékbe. Ezek egyértelműen a szobaberendezéshez tartozhattak. Nem ilyen egyértelmű a szintén az Egyéb ingóságokban felvett *szekrény* (2. oldal 1. tétel) *rossz szekrény* (2. oldal 16. tétel) jelentése. A lexikon szerint nemcsak ruhásszekrény jelentése lehetséges. Hiszen ez a bútordarab a paraszti lakáskultúrában ekkor még nem volt elterjedt. A szekrény szó 2. jelentése konyhaszekrény, 3. faliszekrény – téka, 4. fiókos szekrény – sublót, 5. ácsolt láda.<sup>10</sup> Az adott időszak leltárainak és a századforduló lakáskultúrájának ismeretében a szobából a konyhába, pitvarba, kamrába, másodlagos helyére és funkciójába került téka vagy ácsolt láda lehetett a *szekrény*.<sup>11</sup> Mivel a tékát ekkor a leltárak és a 20. század elején született adatközlőim *palackos*nak nevezték, biztosabb az ácsolt ládával azonosítás.

A 2. tételcsoport csak a címben jelzett ágyi ruhákat és fehérneműket, ezeket ágynemű és ágyhuzat, és ágy és asztalterítő jelentésben tartalmazza. Annyit megjegyzek, hogy az 5 nyoszolyához tartozó 6 párnával, 2 dunnával, 2 derékaljjal, 2 lepedővel az ágyak egy részét ágynemű nélkül csak hátsó ágynak, vacoknak használhatták.

Az Egyéb ingóságok 108 tételének felvételi sorrendje a tárgyaknak az épületekben (lakóház, istálló, ól, szín) és az udvaron kialakult tárolási és/vagy használat közbeni, illetve alkalmi helye szerint alakult ki. (A jelenlegi és 20-30 évvel ezelőtti földműves, gazdálkodó tulajdonosok házainak ismeretében erre következtethetünk.) Esetenként számolnunk kell azzal, hogy a folyamatosan felvett tárgyak rendjéből kimaradtakat leltározás közben „beszúrták” az előbbi rend szerint felvett tárgyak közé, vagy a végén vették jegyzékbe. A tárolási és használati rend szerinti leltározásra (a bútorok és ágyneműk leltára mellett) példa a kenyérsütés tárgyaiként a *sütőteknő*, a *székláb* és a *szita*, melyek a leltárban egymás mellett szerepelnek (2. oldal 3., 4., 5. tétel). A tárgyak alkalmi rendjeként példaként fogadhatjuk el a *juhnyíró olló* és a *kenyérkosár* egymásutániságát (2. oldal 7. és 8. tétel). Utólag felvett tárgyak közé számíthatjuk a már említett képeket és tükröket.

A leltárnak ebből a fentiekben jellemzett állapotából az elemzés részeként a tárgyak funkcionális rendezését kívánom az alábbiakban elvégezni.

A földműves család egyszerre folytatott árutermelő és önellátó gazdálkodást. Ingatlan vagyona a termelés és háztartás tárgyait együtt tartalmazza. A kisebb

<sup>9</sup> Erről Szűcs J. é. n. 2.

<sup>10</sup> Magyar Néprajzi Lexikon 4. 624.

<sup>11</sup> Szűcs J. 1987. 105–115.

földtulajdonnal bíró kevesebb, kisebb értékű, a nagyobb birtok tulajdonosa több és esetenként értékesebb tárgyakat használt.<sup>11/a</sup> (A földtulajdon nagysága és a tárgyak száma, értéke közti összefüggésre a készülő számítógépes feldolgozás fog választ adni.)

Bartók Márton özvegy felesége, Harmai Rozália ingó vagyonának tételeit az előbbi módon, csoportosításban rendszereztem. Ehhez Csépai Jánosné Atkári Anna (sz. 1924.) családi gyökerei alapján középparaszt gazda unokáját, lányát és feleségét kértem. A rendszerezést a tárgyak használatára történő kiegészítéssel vele néztük át. Tette mindezt a nagyszülők, részletesebben az apai nagyszülők gazdasága, háztartása főbb adatainak ismeretében. (Apjának 3 lánya közül legidősebbként ő tudott legtöbbet a családról. 10 éve, 1987-től adatközlőm folyamatosan, 7 évig dolgoztunk együtt a múzeumban.)

### 1. táblázat

#### A földművelés, veteményföld művelésének eszközei

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám <sup>12</sup>
kotsi kötő kötél	3.	10.	1
vas abrantsos véka	3.	19.	1
jó ponyva	3.	21.	1
fa gereblye	3.	31.	1
jó kapa	3.	34.	1
fa lapát <sup>13</sup>	4.	10.	1
eke hozzá tartozandóival	4.	12.	1

### 2. táblázat

#### Az állattartás, tejfeldolgozás eszközei

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
juh nyíró olló	2.	7.	1
nagy dézsa <sup>14</sup>	2.	17.	1
zsajtár	2.	18.	1
kisdézsza <sup>15</sup>	2.	19.	1
tejszűrő	3.	5.	1
zatskó	3.	6.	2
kis rosz létra <sup>16</sup>	3.	28.	1
rosz disznó ól	3.	29.	2
rosz lámpás <sup>17</sup>	4.	34.	1

<sup>11/a</sup> Juhász A. 1975. 105-167., Szűcs J. 1989. 141-166.

<sup>12</sup> A tárgyak a leltárban szereplésük sorrendjében kerültek egy-egy csoportba és csoporton belülre is. Nem vettem fel ebbe a táblázatsorba a tárgyak becsült értékét, de a leltárban a tételek a megadott oldal- és tételszámokon visszakereshetők.

<sup>13</sup> Mivel a sütőlapátot és vaslapátot külön jelez a leltár írója, joggal feltételezhetem, hogy ezt a fa lapátot a cséplésnél szóráshoz használhatták.

<sup>14</sup> Egyszerre használták a gazdaságban és a háztartásban.

<sup>15</sup> A disznóknak, malacoknak szánt főtt apró „krumplit” tárolták benne.

<sup>16</sup> Tyúkólhoz tartozhatott, alacsony épület padlásához használhatták.

<sup>17</sup> A tüztől védő tartóban elhelyezett gyertyát az istállóban, udvaron használhatták.



**3. táblázat**  
**Az állatállomány és tartásuk közvetlen szerszámai<sup>18</sup>**

a tétel neve	oldalszám	tételszám	darabszám
<b>lovak</b>			
sárga ppa ló	3.	39.	1
deres kancza ló	3.	40.	1
pej ppa ló	3.	41.	1
fehér ló roszt	4.	1.	1
lóra való szerszám	4.	8.	5
ló bőr	4.	16.	1
<b>szarvasmarha</b>			
ökör	4.	2.	6
ökörhajtó ostor	4.	13.	1
tehén	4.	3.	3
üsző	4.	4.	1
rugott borjú	4.	5.	2
<b>sertés</b>			
öreg disznó	4.	6.	1
süldő	4.	7.	5

**4. táblázat**  
**Szerszámok, eszközök az állatok gondozásához**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
vas vella	4.	9.	1
széna hordó kas	4.	14.	1

<sup>18</sup> A leltárban egy helyen a Gazdasági eszközöknél szerepelnek.

**5. táblázat**  
**A gazdaság és a háztartás teherhordó eszközei**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
zsák	2.	29.	14
rosz fületlen vödör	3.	7.	1
rosz saroglya	3.	35.	1
két kerekű taliga	3.	36.	1
vasas szekér	3.	37.	1
vasas kotsi	3.	38.	1
rosz talítska	4.	15.	1
rosz láda	4.	25.	1
tobosz <sup>19</sup>	4.	29.	1
rosz garaboly <sup>20</sup>	4.	30.	2
vasas fülű vödör	4.	35.	1

**6. táblázat**  
**Szerszámok a gazdálkodás, háztartás tárgyainak javításához**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
nagy fűrő	2.	10.	1
véső	2.	11.	1
kalapács	2.	12.	1
rosz harapó fogó	2.	13.	1
fejsze	3.	23.	1
rosz faragó szék	3.	32.	1
balta	3.	33.	1
kasza ülő kalapátsal	4.	11.	1

**7. táblázat**  
**A fonás szerszámai és terméke**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
rokka	2.	2.	1
fonál	2.	14.	30
motolla	3.	26.	1

<sup>19</sup> Fakéreg edény MNL 2. 19. Az Atkári tanyában az 1920-as, 1930-as években a lomtárban volt már. A tárgy és a neve is kiveszett napjainkra.

<sup>20</sup> Nyelvjárási szó, vesszőkosarat jelent.

**8. táblázat**  
**A háztartás: az előkészítés, főzés, sütés, tárolás eszközei**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
rosz sütő teknő	2.	3.	1
székláb	2.	4.	1
rosz szita	2.	5.	1
rosta	2.	6.	3
kenyér kosár	2.	8.	1
só tartó	2.	9.	1
kolbász töltő	2.	15.	1
rézüst	2.	20.	1
bogrács	2.	21.	1
vas serpenyő	2.	22.	2
kis teknő	2.	23.	1
tepszi	2.	24.	5
reszelő <sup>21</sup>	2.	25.	1
tökgyalú	2.	26.	1
tál <sup>22</sup>	2.	30.	1
csík szedő <sup>23</sup>	2.	31.	1
hab szedő kanál	2.	32.	1
fatányér	3.	1.	1
nagykés	3.	2.	1
fazék <sup>24</sup>	3.	3.	4
bögre <sup>25</sup>	3.	4.	3
zsíros bödön <sup>26</sup>	3.	8.	2
tányér	3.	9.	9
szakajtó	3.	16.	9
szakajtó ruha	3.	17.	9
abrosz	3.	18.	3
kis uborkás hordó	3.	20.	1
korsó	3.	24.	1
kanta	3.	25.	1
sütő lapát	3.	27.	1
pár szárító	3.	30.	2
kenyér kosár	4.	17.	1
tál <sup>27</sup>	4.	21.	10

<sup>21</sup> Lehetett sajt, tészta és alma reszelő. De lehetett a takarmány reszelője is.

<sup>22</sup> Használt cseréptál kellett, hogy legyen darabszáma és alacsony értéke (összesen 30 kr) alapján.

<sup>23</sup> Cserépedények voltak, kellett, hogy legyenek.

<sup>24</sup> Ua.

<sup>25</sup> Ua.

<sup>26</sup> Ua.

<sup>27</sup> Ua.

tányér <sup>28</sup>	4.	22.	17
rosz serpenyő	4.	23.	2
vas láb	4.	24.	1
nagy teknő <sup>29</sup>	4.	26.	1
kis teknő <sup>30</sup>	4.	28.	3
kis szita	4.	31.	1
kanta	4.	32.	1

**9. táblázat**  
**A háztartás: takarítás, tisztálkodás eszközei**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
falapát <sup>31</sup>	2.	27.	1
czirok seprő	2.	28.	6
mosó teknő	3.	12.	1
kis rosz teknő <sup>32</sup>	3.	13.	1
vas abrantsos nagy dézsa <sup>33</sup>	3.	14.	1
lúgzó kád	3.	15.	1

**10. táblázat**

a tárgy neve	oldalszám	tételszám	darabszám
<b>Élelmiszer</b>			
fél szalonna <sup>34</sup>	3.	11.	6
<b>Egyéb tételek</b>			
ajtó	3.	22.	1
fél fenekű rosz hordó	4.	27.	2

Az inventáriumok általában levéltári források. A levéltár mellett a múlt dokumentumait őrző közgyűjtemény a múzeum. Ezen intézménynek meghatározó gyűjteményfajtáját jelentik a tárgyak. Az 1956 óta napjainkig, 1998-ig folyamatosan működő csongrádi Tari László Múzeum a századforduló idején, a 20. század első felében használt tárgyakat gyűjtött és gyűjt. Ezen tárgyak egy része azonos vagy hasonló a 19. század közepén használtakkal. Ezek két csoportba sorolhatók. Egyik csoportba tartoznak azok, amelyek tartósabb anyagból készültek, és a századfordulóig megőrződött használatuk, tehát eredeti darabként kerültek a múzeum gyűjteményébe. Ilyenek például

<sup>28</sup> Cserépedények voltak, kellett, hogy legyenek.

<sup>29</sup> Sütő és mosóteknő szerepel a leltárban, ezek lehetnek sózóteknők.

<sup>30</sup> Sütő és mosóteknő szerepel a leltárban, ezek lehetnek sózóteknők.

<sup>31</sup> Vitatható a 2 falapát adott helyre besorolása. A jó falapátot a cséplésnél használták, a rosszabbat hó-sópréshez. A gazdálkodáshoz tárgyi környezete alapján besorolt lapátot 17 krajcárra becsülték, a hasonló módon a háztartáshoz beírt lapátot 20 krajcárra értékelték. A becsérték megállapításánál nem feltétlenül számolhatunk a következetes, összehasonlító értékéssel.

<sup>32</sup> Az előtte szereplő mosóteknővel egyező használatú lehet.

<sup>33</sup> Esővízgyűjtésre, tisztálkodásra használták.

<sup>34</sup> Az ingó vagyontételei között a legértékesebbet, a 6 darab, illetve oldal szalonnát 120 forintra értékelték.

a cserép vagy kő zsírosbödön, cserép csíkszedő, cserép és fa tálak, cseréptányérok, dézsák, kaszatilló (és kalapács), motolla, rokka, székláb, sütőteknő és szita, mosóteknő, a véka (Lásd a leltár megfelelő tételeit, az 1-6. sz. fotókat és az 1-5. sz. rajzokat!)

Ezek anyaguk és funkciójuk miatt hosszabb ideig voltak használatban. Ezek többségét szakiparos készítette.

A tárgyak másik részét házilag készítették, vagy specialistától szereztek be. Ezeket anyaguk és gyakori használatuk miatt gyakrabban cserélték, de anyagukban, készítésük technikájában, formájukban hosszabb távon nem változtak. Ide sorolhatók a ciroksöprű, a fűzfagallyból készült párszárító, garaboly és a hasított fűzfagallyal készített szalma szakajtókosarak. Részben házilag készültek a kender, len alapanyagú zsákok, ponyva, szakajtóruhák, sütőabrosz, lepedő. Nehéz a két tárgycsoport között a határt meghúzni. A székláb, a sütőteknő a szitával, a rostával ezen a határon helyezkedik el. (Lásd az 5., 6., 7., 8. sz. képeket!) A múzeumban, Harmai Rozália leltárában megtalálható, de fotón, rajzon nem szereplő tárgyak jegyzéke: *festett fenyőfa asztal, karos pad, festett láda, festett karszék, festett tányérok* (1. oldal 5-9. tétel), *lepedő, asztal abrosz* (1. oldal 15., 16., 18. és 19.), *kenyér kosár, nagy fűró, véső, kalapács, rosz harapó fogó* (2. oldal 7., 8., 10., 11., 12. és 13.) *fazék, bögre, kis uborkás hordó, jó ponyva, kanta, fa gereblye, balta és kapa* (3. oldal 3., 4., 20., 21., 25., 31., 33. és 34.), *lóra való szerszám, rosz talitska* (ládás talicska lehetett), *vas láb, fél fenekű rosz hordó, rosz garaboly* (4. oldal 8., 15., 24., 27. és 30.).

Többször előforduló tárgyak, eszközök, edények: *hordó, kanta, tányér, tál, szita, zsajtár, vödör*. A múlt századi *zsajtár* (fejőedény) és vödör vasabroncsos fa edény lehetett. Ilyen már nem került a múzeumba. Kérdéses, hogy a *képek* és a *kis tükrök* milyenek lehettek? A múzeumban található képek és tükrök egyértelműen a 20. században használtakkal azonosíthatók.

Megjegyzések: A két forrástípus, levéltári dokumentumok és a múzeumi tárgyak összevetését, együtt elemzését a már említett OTKA pályázatban, ehhez kötődő cikkekben vettem fel.<sup>35</sup> Ez a feldolgozási mód jelen írásban is lehetőségként vetődik fel.

Az özvegyként 1855-ben elhunyt földműves asszony hagyatéki leltára ingó tételeit a fenti módon hoztam kapcsolatba a paraszti gazdálkodás, háztartás dokumentumaiként a helyi múzeumba begyűjtött tárgyakkal.

Ezúton köszönöm Csépai Jánosnénak, Illés Jánosnénak és Blázsik Ildikónak, a múzeum volt és jelenlegi munkatársainak jelen cikkem elkészítésében nyújtott segítségüket.

A fotókat Enyedi Zoltán, a rajzokat Hamar Edina készítette. Gyors és szíves közreműködésüket ezúton is köszönöm.

---

<sup>35</sup> Szűcs J. 1997.<sup>2</sup>

## IRODALOM

- BENDA Gyula  
 1989 Inventárium és paraszti gazdaság a XVIII–XIX. században. Zalai gyűjtemény 28. Szerk.: Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 241–249.  
 1997 Kézművesek és gazdák vagyona Zalaegerszegeen az osztályos egyezségek tükrében (1762–1850). In: Zalaegerszeg évszázadai. Várostörténeti tanulmányok. Szerk.: Kapiller Imre. Zalaegerszeg. 217–250.
- HOFER Tamás  
 1983 A „tárgyak elméleté”-hez. Felszerelések és tárgye gyűttestek néprajzi elemzése. In: Népi Kultúra – Népi Társadalom. Szerk.: Kósa László. Budapest, 39–64.
- JUHÁSZ Antal  
 1975 A parasztság tárgyi ellátottsága. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1974/75-1. 105–167.  
 1991 Parasztagdaságok munkaeszközei. In: Szeged története 1849–1919. 3/1. Szerk.: Gaál Endre. Szeged, 293–299.
- KOCSIS Gyula  
 1988 Hagyatéki leltárak. Cegléd 1850–1900. Cegléd
- SZÜCS Judit  
 1987 A Gyökér u. 1. számú ház berendezésének néhány kérdése. Mozaikok Csongrád város történetéből. Csongrád. 105–115.  
 1989 Egy csongrádi tanya története és tárgyleltára. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1988-1. 141–166.  
 1995 Női inventáriumok és a társadalom rétegződése (Csongrád – XIX. század közepe) Oppidum Csongrád 1995. Szerk.: Georgiádes Ildikó és Sebestyén István. Csongrád, 56–61.  
 É. n. Egy csongrádi tímár hagyatéki leltára (Forrásközlés és elemzés) Megjelenőben az Ethnographiában.  
 1996 The relation of Social Stratification and Clothing in Csongrad and in Szentes in the XIXth Century. Congressus Octavus Internationalis Fenno-Ugristartum. Jyväskylä 10-15. 8. 1995. Parts VI. Redegerunt Heikki Leskinen, Risto Raittila, Tonu Seilenthal. Jyväskylä. 459–462.  
 1997<sup>1</sup> Gyovai Antal mézeskalácsos leltára (Forrásközlés és elemzés) Luxusiparok. Válogatás a IX. Kézművesipartörténeti Szimpózium előadásaiból. Szerk.: Horváth Sándor és Szulovszky János. Budapest – Veszprém, 125–140.  
 1997<sup>2</sup> Hogyan tükröződik Csongrád népi társadalma a viseletben és a gyermekéletben? In: Múzeumi kutatások Csongrád megyében. 1993/1994. Szerk.: Lengyel András. Szeged, 173–179.
- TÓTH Zoltán  
 1982 Polgárosodás és hagyományörzés a századfordulói Szekszárd anyagi életviszonyaiban. Ethnographia. 177–231.  
 1989 Szekszárd társadalma a századfordulón. Budapest

***Society of Csongrád Reflected in Objects***  
***Inventory of Rozália Harmai***  
***(source publication and analysis)***

JUDIT SZÜCS

The author has analysed the inventory of a widow representative of landed peasantry in Csongrád. It is an example from the inventories recorded in the period of 1854-60 in a settlement with a status between an agrarian town and a large village. Besides the inventory itself she used the documentary drawn up in case of decease (*'Haláleset Fölvétele'*) and an auctioneer's report. Publishing and analysing personal property and real estate of the deceased and her family changing in consequence of dept discharging and inheritance was the aim of the study.

By the size and value of their land, also by the list of possessed articles the widow was the owner of the property in a middle peasant family.

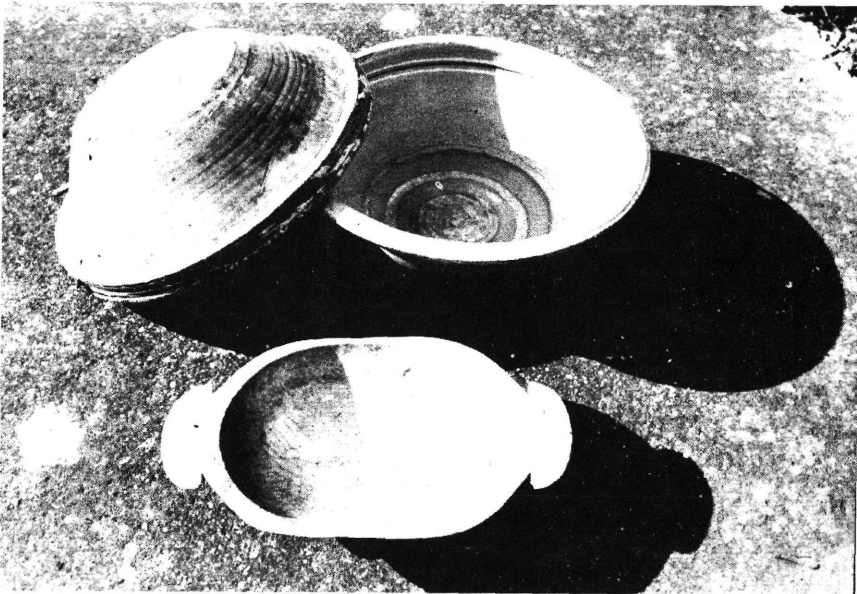
This group of articles has been classified on a functional basis, then compared to the objects used in the first half of the 20th century and collected into the local museum between 1956 and 1998. Important part of the study is the publication of the inventory and the documentary drawn up in case of decease. Also significant are the photos and drawings of articles collected into the museum this century. These are identical with the objects used in peasant farmsteads and household last century.

Comparing archival documentary and museum objects is an example of simultaneous analysis of two public collections.

This article, analysis of an inventory was written in the process of computerised analysis of inventories.



I. kép. Zsíros bödönök. Balról jobbra haladva leltári számuk: 72.1.1., 71.1.1, 71.1.8. A bal oldali drótozott és bádogg tetejű köedény, sziurke színii, a közepső zöld mázas, a jobb oldali kívül-belül mázatlan, csak a szájánál mázas díszii és a nyakánál díszített.

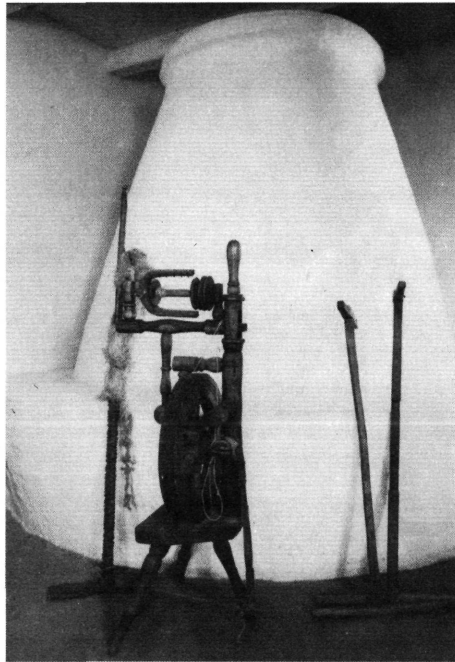


2. kép. Tálak. A háttérben két mázas, díszített cseréptál. Balról jobbra haladva leltári számuk: 80.11.1., 75.1.38., előtérben fatál, leltári száma 95.2.2.





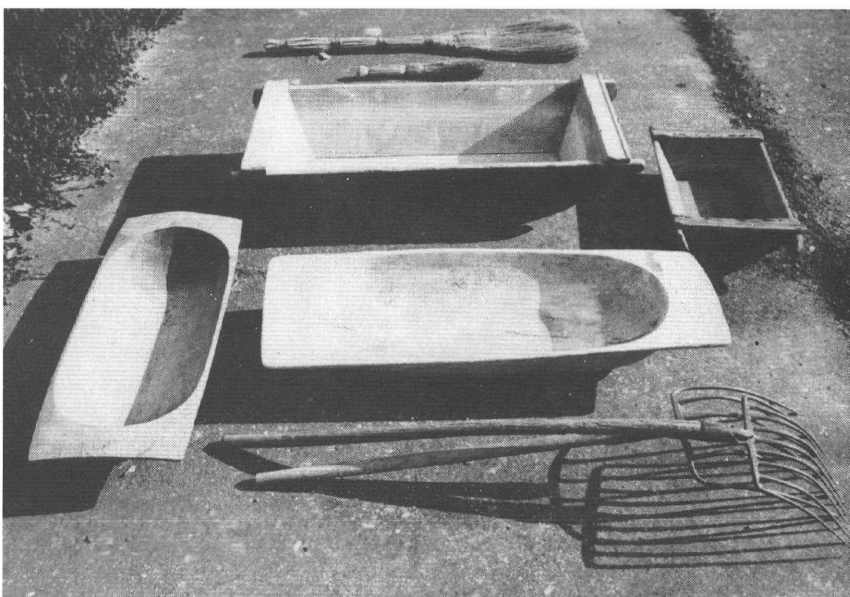
3. kép. A felvétel a Csongrád-Belsőváros, Gyökér utca 1. számú múzeumház szabadkéményes konyhájában készült. A tárgyak sorban balról jobbra haladva sütőlapát (ltsz. 78.11.1.), rézüst (ltsz. 85.24.1.), cserépszűrő a falon (ltsz. 71.1.47.), fatál a falon (ltsz. 82.96.5.), a padkán az előtér cserépbögre (ltsz. 85.14.12.) kisebb korsó (ltsz. 74.1.27.), nagyobb fekete korsó (ltsz. 74.1.28.), 3 cseréptányér (ltsz. 82.1.1, 98.2.1., 98.2.2.)



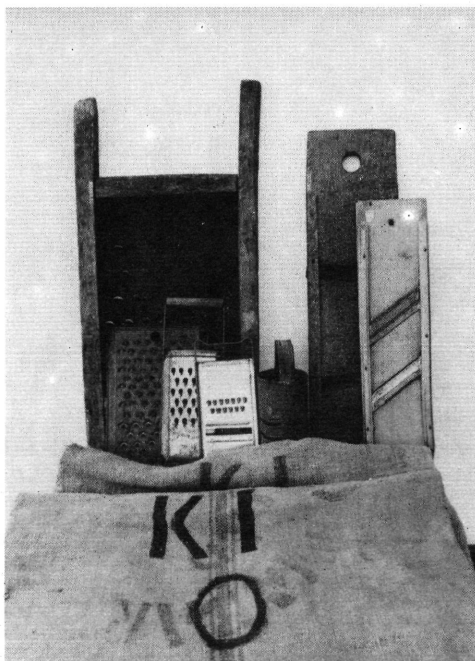
4. kép. A múzeumház „nagyházában” a kemence előtt a festetlen rokka (ltsz. 85.9.2.) és a keresztfás kézi motollák (ltsz. 78.68.1., 78.69.1.)



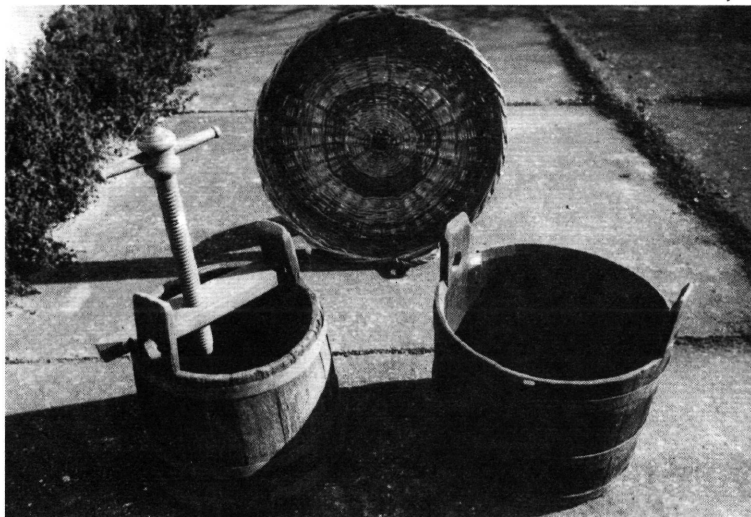
5. kép. A felvétel a múzeumház szabadkéményes konyhájában, a „pitarban” készült. Előtérben széklyáb (Itsz. 85.30.10.), sütőteknő (Itsz. 86.1.3.), szita (Itsz. 83.5.17.), rosta (Itsz. 82.2.36.), a teknő mögött a három szakajtókosár (Itsz. 82.3.22., 82.3.23., 82.3.24.), szakajtóruha (Itsz. 82.36.4.), fali fa sótartó (Itsz. 98.4.1.)



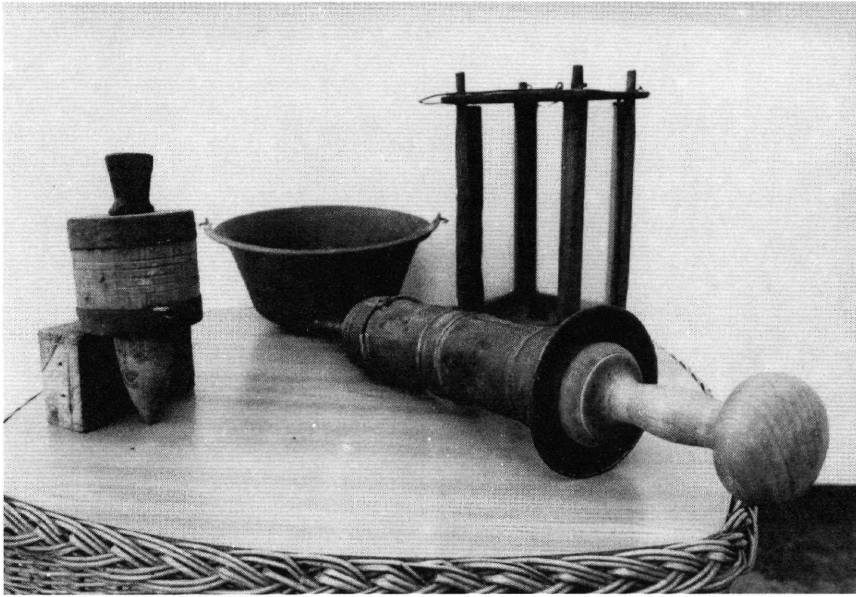
6. kép. Teknők balról jobbra haladva sózó, illetve sütőteknők (Itsz. 72.1.9., 90.2.10.), mosóteknők (Itsz. 82.2.24., 86.1.5.), háttérben nagy ciroksöprű (Itsz. 83.1.3.), kisebb ciroksöprű (Itsz. 94.10.15.), előtérben két vasvilla (a felső Itsz. 93.13.2., alsó 93.13.1.) A teknők és a villák méreteik miatt kerültek egy képre.



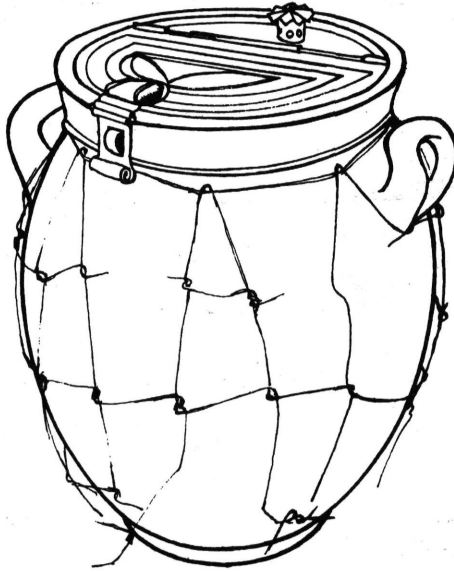
7. kép. Előtérben két zsák, elől csíkos, monogramos (ltsz. 86.34.25.), hátul csík nélküli monogramos (ltsz. 86.34.27.), a reszelők különböző fajtái (balról jobbra haladva ltsz. 87.18.45., 80.18.12., 80.18.13., 80.18.14., 80.17.43.), tökgyaluk (hátsó ltsz. 94.2.1., elősö kisebb ltsz. 82.114.1.)



8. kép. Háttérben párszárító (ltsz. 82.106.28.), előtérben a bal oldali kisebb dézsa (ltsz. 98.3.1.) rajta dézsa leszorító, „srf” (ltsz. 72.1.68.), a nagyobb dézsa (ltsz. 78.98.1.).



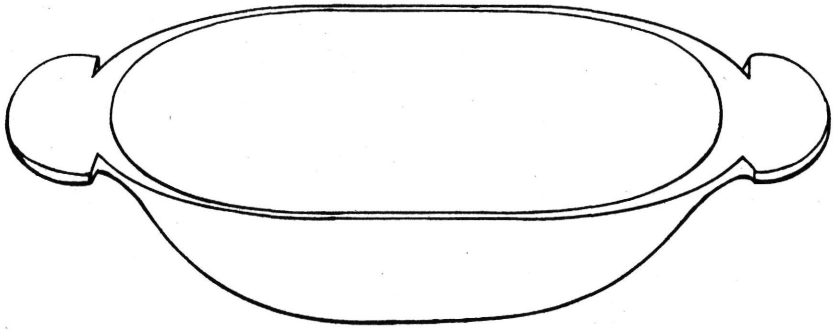
9. kép. Balról jobbra haladva kaszaüllő (Itsz. 85.14.17., téglá alakú kiállítási posztamensnek támasztva), bogrács (Itsz. 78.85.1.), lámpás, középen alól a kerek gyertyatartó formával (Itsz. 78.2.1.), kolbásztöltő (Itsz. 92.12.6.)



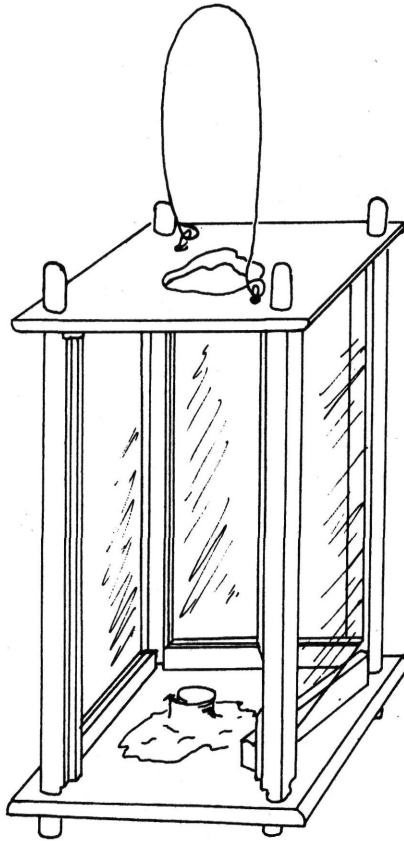
1. rajz. Zsíros bödön. (Itsz. 72.1.1.) Azonos az 1. sz. kép bal oldali edényével. Drótozott, bádoggal, a tetőn kicsi kémény formájú szellőzővel.



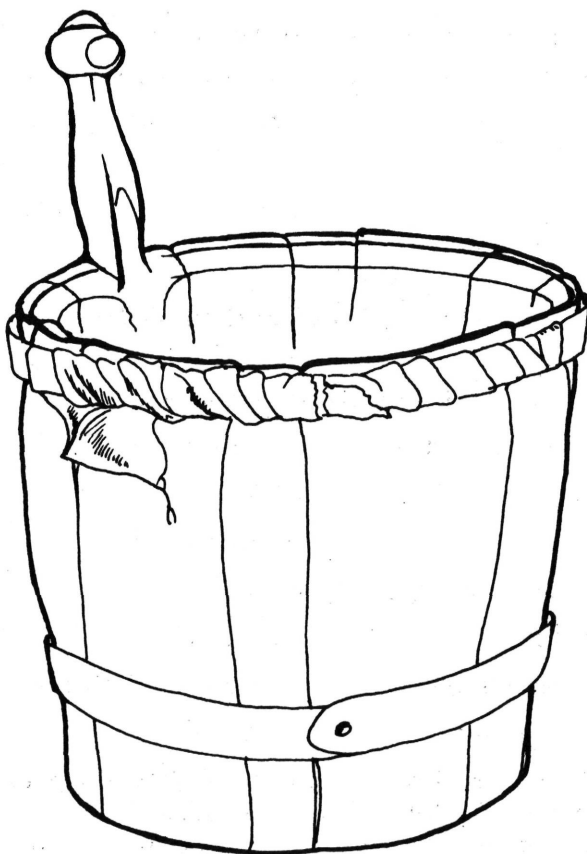
2. rajz. Zsíros bödön. (Itsz. 71.1.1.) Azonos az 1. sz. kép 2. edényével. Kívül zöld mázas, alig látható díszítéssel, bekarcolt számokkal. A száj formázása mutatja, hogy földő illeszkedett bele. (Ennek a cserépedénynek a földője nem maradt meg.)



3. rajz. Mosó és dagasztótál egy darab fából kifaragva (ltsz. 95.2.2.). Azonos a 2. sz. kép fatáljával.



4. rajz. Lámpás fa vázzal, három oldalról üvegezve (ltsz. 78.2.1.). Azonos a 9. sz. képen található lámpással.



5. rajz. Véka. A felső abroncs ronggyal áttekerve. (ltsz. 98.5.1.)

Csongrád városában 1854dik évi december hó 21én elhalálozott Bartók Márton neje született Harmai Rozália felett, a csongrádi császári királyi tekintetes járásbírósnak folyó 18\_\_dik évi \_\_\_\_\_ hó \_\_\_\_\_ ról \_\_\_\_\_dik szám alatt kelt meghagyása folytáni

## HALÁLESET FÖLVÉTELE

- |     |   |  |
|-----|---|--|
| 1.  | Az örökgyó vezeték- s mellékneve  | Harmai Rozália   |
| 2.  | Polgári állása vagy foglalkozása  | földművesné  |
| 3.  | Kora  | 64 éves  |
| 4.  | Vallása   | R.Cath.  |
| 5.  | Valjon nőtelen, házas, vagy özvegy-e  | özvegy   |
| 6.  | Rendes lakhelye   | Csongrád   |
| 7.  | Halálozás napja és helye  | 1854.dec. 21. Csongrád   |
| 8.  | Hátrahagyott házastárs  | nintsen  |
| 9.  | A nagykoru gyermekek s a már elhalt gyermekek helyébe lépő nagykoru utódok vezeték- és mellékneve, polgári állása, kora és tartózkodási helye.  | 1. Bartók Márton 48. éves, földműves. csongrádi l.<br>2 Bartók Anna 45. éves, Zana István neje<br>3. Bartók Terezia 31. éves, Bakai János neje   |
| 10. | A kiskoru gyermekek s a már elhalt gyermekek helyébe lépő kiskoru utódok vezeték és mellékneve; továbbá valjon ezek számára törvényes képviselő már rendeltetett-e, vagy e végre ki hozatik javaslatba. | 4. Bartók Katalin 23. éves, hajadon<br>5. Bartók Mihál 18. éves, nőtlen csongrádi lakos<br>elholt Palásti Jánosné született Bartók Juliánna után maradt árvája:<br>6. Palásti János 10. éves, neveletlen, atjánál van Újfalun. |
| 11. | A többi legközelebbi rokonok vagy a végrendeleti örökösök vezeték- és mellékneve, polgári állása, kora és tartózkodási helye.   | Bartók József csongrádi lakos.   |



12. Valjon a végrendelet, fiókvég- nintsen  
rendelet, örökszerződés, ajándékozás  
vagy házassági egyezvények  
találtattak-e, és hol léteznek ezek.
13. Valjon és milly gyámságokat vagy nem  
gondnokságokat viselt az elhalt, és a  
kinevezési rendelvények hol  
léteznek.
14. Valjon az elhalt hivatalos pénzekrőli nem  
szám-adást vitt-e, vagy valamelly  
közpénztárból avvagy közfelügyelet  
alatt álló pénzalapból járandóságot  
huzott-e.
15. Valjon a leltárban taláttatnak-e olly a mennyiben árvák vannak, rögtönös  
tárgyak, mellyek különös följelentést intézkedés szükségeltetik.  
kivánnak, s ezekről minő intézkedés  
történt.
16. Valjon vagyon létezik-e, az Ház, tanya föld, veteményes föld és  
körülből miből áll, kinek kezei egyéb ingóságok, leg öregebb örökös  
között létezik, s annak biztosítására if. Bartók Márton kezén vannak.  
milly előintézkedések tétettek.

Kelt Csongrádon 1855dik évi február hó 14.

Ludvig Lénárd Tanácsnok

if. Bartók MártonX egyik örökös

Bartók Terezia X egyik örökös Bakai János neje

Horváth Josef X tanú

Horvát László X tanú

Bartók Anna X egyik örökös Zana Istvánné

126/1233

Csongrád városában 1854. d. évi December hó 21-én elhalálozott Darócz Márton  
népe sírjának helyén Harmati Rozália felett, a csongrádi császári királyi  
tekintetes járásbírósnak folyó 18. d. évi \_\_\_\_\_ hó \_\_\_\_\_ ról  
\_\_\_\_\_ d. szám alatt kelt meghagyása folytán

**HALÁLOZÁS FÖLÍRTÉLE.**

- 1. Az öröknyitó vezeték- s mellékneve. — Harmati Rozália
- 2. Polgári állása vagy foglalkozása. — — háziasszony
- 3. Kora. — — — — 64. év
- 4. Vallása. — — — — Római Katolikus
- 5. Valjon nőtelen, házas, vagy özvegy-e. — özvegy
- 6. Rendes lakhelye. — — — — Csongrád
- 7. Halálozás napja és helye. — — — — 1854. Dec. 21. Csongrád
- 8. Hátrahagyott házastárs. — — — — nincs
- 9. A nagykorú gyermekek s a már elhalt gyermekek helyébe lépő nagykorú utódok vezeték- és mellékneve, polgári állása, kora és tartózkodási helye.
  - 1. Darócz Márton 18. év, földműves, Csongrád
  - 2. Darócz Anna 15. év, háziasszony, Csongrád
  - 3. Darócz Teréz 31. év, háziasszony, Csongrád
- 10. A kiskorú gyermekek s a már elhalt gyermekek helyébe lépő kiskorú utódok vezeték- és mellékneve; továbbá valjon ezek számára törvényes képviselő már rendeltetett-e, vagy e végre ki hozatik javaslatba.
  - 4. Darócz Katalin 12. év, háziasszony, Csongrád
  - 5. Darócz Mihály 13. év, növéllyel, Csongrád
  - 6. Darócz János 10. év, növéllyel, Csongrád
- 11. A többi legközelebbi rokonok vagy a végrendeleti örökösök vezeték- és mellékneve, polgári állása, kora és tartózkodási helye.
  - Darócz János Csongrád
  - Csongrád város

Valjon végrendelet, fiókvégrendelet, örök-  
szerződés, ajándékozás vagy házassági egyez-  
vények találtattak-e, és hol léteznek ezek.

*mióta*

13. Valjon és milly gyámságokat vagy gond-  
nokságokat viselt az elhalt, és a kinevezési  
rendelvények hol léteznek.

*sem*

14. Valjon az elhalt hivatalos pénzekről az adó-  
adást vitt-e, vagy valamely közpénztárból,  
avvagy közfelügyelet alatt álló pénzalaphól  
járandóságot húzott-e.

*sem*

15. Valjon a hagyatékban találtatnak-e oly tárg-  
yak, melyek különös följelentést kívánnak,  
s ezekből minő intézkedés történt.

*a nemyben arról nemul, azjóni iny;  
köt, fűtőjéit.*

Valjon vagyon létezik-e, az körülbelől miből  
áll, kinek kezei között létezik, s annak biz-  
tosítására milly előintézkedések tétettek.

*kár, tanya föld, vesemény, Föld, egyelő  
vizsgálat, legörögbe örök if. Partol  
Maston képen vannak.*

Kelt Csongrádon 1855 dik évi február hó 14.

*Suding László* Törvényszék

*if. Barsil Márton*  egyelő örökös  
*Barsil Teresia*  egyelő örökös; *Balsi János* nej  
*Kovács József*  semmi  
*Kovács László*  semmi  
*Barsil Anna*  egyelő örökös; *Kovács János*

Bartók Márton neje Harmai Rozália földművesné hagyatéki leltára

A leltár oldalszáma: 1.

Tétel- szám	Darab- szám	Tárgy neve	Somma egyenként	
			for.	kr.
<u>I. Követelési</u> <u>1. Bútorok között</u>				
1.	1	rosz fenyő fa asztal	1	30
2.	2	rosz pad		30
3.	1	rosz nyoszolja		30
4.	1	rosz nyoszolja		30
5.	1	festett fenyő fa asztal	5	
6.	2	karos pad	7	30
7.	2	festett láda	10	
8.	1	festett karszék		30
9.	1	festett tányéros	1	30
10.	3	rosz nyoszolja	2	15
		összesen	29	45
<u>2. Ágyi ruhákban és fehérneműkben</u>				
11.	4	párna	4	
12.	1	dunna	3	
13.	1	derekalj	2	30
14.	1	ágyterítő		30
15.	1	dunna	3	30
16.	2	párna	2	30
17.	1	derekalj	1	30
18.	2	lepedő	1	30
19.	1	asztal abrosz		30
		összesen	19	30

Tétel- szám	Darab- szám	Tárgy neve	Somma egyenkint	
			for.	kr.
<u>3. Ingatlan dolgokban</u>				
	6/8	Telek tanya föld rajta lévő épületekkel Bartók Josef és Varga János szomszédságokban hold <input type="checkbox"/> öll kiterjedésű öröklötte férje atyjától, jelenlegi becs ára	7500	
	1	Ház Csongrádon a Zsinor útában sz. alatt férje öröklötte attjától, jelenlegi becs ára	2000	
	1	Ibolyás veteményes föld Bartók István szomszédságában, öröklötte férje attjától, jelenleg becs ára	20	
összesen			9520	
			7020	
<u>3. Egyébb ingóságokban</u>				
1.	1	szekrény	1	30
2.	1	rokka		50
3.	1	rosz sütő teknő		50
4.	1	székláb		30
5.	1	rosz szita		10
6.	3	rosta	1	30
7.	1	juh nyíró olló		10
8.	1	kenyér kosár		10
9.	1	só tartó		10
10.	1	nagy furó		20
11.	1	véső		6
12.	1	kalapács		30
13.	1	rosz harapó fogó		12
14.	30	fonál	4	40
15.	1	kolbász töltő	1	
16.	1	rosz szekrény		30
17.	1	nagy dézsa	1	30
18.	1	zsajtár		10
19.	1	kis dézsa		20
20.	1	rézüst	5	
21.	1	bogrács	1	
22.	2	vas serpenyő	1	30
23.	1	kis teknő		30
24.	5	tepszi	2	
25.	1	reszelő		6
26.	1	tökgyalú		20
27.	1	falapát		20
28.	6	cirok seprő		36
29.	14	zsák	7	
30.	8	tál		30
31.	1	csík szedő		3
32.	1	hab szedő kanál		5
áttétel			34	8

Tétel- szám	Darab- szám	Tárgy neve	Somma egyenkint	
			for.	kr.
		áthozatal	34	8
1.	1	fatányér		2
2.	1	nagykés		10
3.	4	fazék		20
4.	3	bögre		3
5.	1	tejszűrő		3
6.	2	zatskó		15
7.	1	rosz fületlen vödör		10
8.	2	zsiros bödön	2	
9.	9	tányér		20
10.	1	kotsi kötő kötél	1	
11.	6	fél szalonna	120	
12.	1	mosó teknő	1	
13.	1	kis rosz teknő		3
14.	1	vas abrontosos nagy dézsa	1	
15.	1	lugzó kád	2	
16.	9	szakajtó		40
17.	9	szakajtó ruha	1	
18.	3	abrosz	1	
19.	1	vas abrontosos véka	1	30
20.	1	kis uborkás hordó		15
21.	1	jó ponyva	5	
22.	1	ajtó	1	
23.	1	fejsze		50
24.	1	korsó		
25.	1	kanta		4
26.	1	motolla		6
27.	1	sütő lapát		8
28.	1	kis rosz létra		10
29.	2	rosz disznó ól	4	
30.	2	pár szárító		30
31.	1	fa gereblye		10
32.	1	rosz faragó szék		5
33.	1	balta		30
34.	1	jó kapa		40
35.	1	rosz saroglja		10
<u>Gazdasági eszközök</u>				
36.	1	két kerekű taliga	20	
37.	1	vasas szekér	35	
38.	1	vasas kotsi	60	
39.	1	sárga ppa ló	40	
40.	1	deres kancza ló	40	
41.	1	pej ppa ló	40	
		áttétel	415	22

Tétel- szám	Darab- szám	Tárgy neve	Somma egyenként	
			for.	kr.
		áthozatal	415	22
1.	1	fehér ló rosz	5	
2.	6	ökör	600	-
3.	3	tehén	200	
4.	1	üsző	40	
5.	2	rugott borjú	40	
6.	1	öreg disznó	40	
7.	5	süldő	30	
8.	5	lóra való szerszám	50	
9.	1	vas vella		30
10.	1	fa lapát		15
11.	1	kasza ülő kalapátsal	1	40
12.	1	eke hozzá tartozandóival	7	
13.	1	ökörhajtó ostor		10
14.	1	széna hordó kas		6
15.	1	rosz talitska		30
16.	1	ló bőr	4	
17.	1	kenyér kosár		20
18.	10	nagyobb kép	4	
19.	17	kis kép	1	15
20.	2	kis tükör		20
21.	10	tál	2	
22.	17	tányér	1	10
23.	2	rosz serpenyő		40
24.	1	vas láb		15
25.	1	rosz láda		30
26.	1	nagy teknő	2	
27.	2	fél fenekű rosz hordó	4	
28.	3	kis teknő	1	
29.	1	tobosz		6
30.	2	rosz garabolj		10
31.	1	kis szita		6
32.	2	kis korsó		10
33.	1	kanta		4
34.	1	rosz zsajtár		3
35.	1	rosz lámpás		6
36.	1	vasas fülű vödör	1	
		összesen	1453	48
<u>a hagyatéék eszerént térszen</u>				
		1. Butor darabokban	29	45
		2. Ágyi ruhákban és fehérneműekben	19	30
		3. Ingatlan dolgokban	9520	
		4. Egyébb ingóságokban	1453	48
		összesen	11023	3
			<del>8523</del>	<del>3</del>

Tétel- szám	Darab- szám	Tárgy neve	Somma egyenként	
			for.	kr.
<u>II. Tartozási állapot</u>				
		a/ Eszes Antalnak tőke	400	
		b/ Gál Istvánnak tőke	250	
		c/ Rajcsi Kovács Istvánnak	400	
		d/ Magyar Katalinnak	370	
		e/ öz Eszesné született Sigler Teréznek	100	
		f/ Bernát Antalnak	200	
		g/ Csányi Imrének	400	
			470	
		h/ Surányi Josefné szül. Kádár Annának	100	
		i/ Bartók Mártonné szület. Fölföldi Rozának	50	
		j/ Gyámi pénztárba	228	
		k/ Draskovits Josef vásárosnak	65	41
		l/ Veisz testvéreknek	71	14
		m/ temetési költségbe összesen	36	44
		n/ Eder István úrnak Bartók Josef ellen folytatott perbeni ügyvédi díjba	25	
		o/ Adói tartozásba		
		1847/8, 1848 és 1849/50 k évekből	64	35
			33	29
		1854/5 k évről	92	42
		összesen	2693	8
			2923	56
			11023	
		A hagyatékából, mely tészen	8523	3
			2693	8
		a tartozást mely tészen	2923	56
			5599	7
		levonva, vagyon összegül fenn marad	18429	52
		Kelt Csongrádon 1855. febr. 14. <u>én</u> Ludvig Lénárd Tanácsnok öszve író becsús ifjú Bartók Márton X Bartók Terezia X                      örökösök Bartók Anna X Horvát Josef X Horvát László X                      tanúk		